

Patýřský list

Dra. Jaroslava Škarvady
tit. biskupa litomyšlského
o přípravě na svatořečení
blahoslavené Anežky České

Svatý Stolec začal znovu projednávat kanonizační proces blahoslavené Anežky České a lze doufat, že v dohledné době dojde k jeho šťastnému ukončení. Je proto vhodné se zamyslet nad tím, kdo vlastně blahoslavená Anežka byla, a zda má co říci i nám na prahu třetího tisíciletí. Těmto otázkám chci věnovat tento pastýřský list.

+ + +

Blahoslavená Anežka byla především Přemyslovna, dcera královského rodu, který náš národ uvedl do dějin a proslavil po celé Evropě. Žila v době dramatických zvratů. Viděla největší slávu svého rodu, ale i začátek jeho konce. Její otec Přemysl Otakar I. dosáhl Zlatou bulou sicilskou významných výsad pro českou korunu, která

se za jeho vlády stala dědičně královskou. Jejím synovcem byl Přemysl Otakar II., král železný a zlatý. Anežka zažila rozmach jeho říše, ale i jeho tragickou porážku na Moravském poli a smutné období Braniborů v Čechách. Osud české země byl opravdu jejím osudem, tep národa se spájel s tepem jejího srdce. Proto byla Čechům vždy tak milá.

+ + +

Již samo její dětství nebylo poklidné. Narodila se pravděpodobně roku 1205 z druhé manželky svého otce, Konstancie Uherské, zatímco ještě žila jeho první manželka Adléta Míšeňská, kterou Přemysl Otakar I. zapudil. Jako tříletá se dostala na výchovu ke své tetě svaté Hedvice do slezské Třebnice, základního vzdělání se jí dostalo v klášteře premonstrátek v Doksanech nad Ohří, jemné mravy si osvojila na vídeňském dvoře. Stala se z ní dokonalá žena s širokým rozhledem, princezna, která v očích svého otce měla být figurkou na šachovnici ve hře o královské koruny. Již jako malá dívka byla určena vévodovi slezskému, později císařovu synovi Jindřichovi, když dospěla, ucházel se o její ruku král anglický a nakonec i sám císař Fridrich II. Ale Anežka, půvabná, jemná a vzdělaná, mířila výš. Její mladé srdce hořelo touhou po svobodě, po radosti, po životě v plnosti. Pochopila, že zdrojem štěstí není to, co člověk má, do čeho se obléká, čím se obklopuje, nýbrž to, co sám je. Zнала příliš dobře nádheru královských dvorů, aby

objevila, že jejich lesk často jen zakrýval smutek a stesk vyprahlých srdcí. Proto ji přitahovala radostná chudoba a vnitřní svoboda assiského Prostáčka, svatého Františka, který právě proto, že se všeho vzdal, našel plnost lásky a štěstí. Získat Krista, dát svůj život jemu, jít v jeho stopách, žít ve svobodě Božích dítek, to byl ideál, pro který se rozhodla.

Abychom mohli pochopit, oč tu vlastně šlo, bylo by třeba se hlouběji seznámit s revolucí ryzího evangelia, kterou tehdy roznítil v italském Assisi svatý František a svatá Klára, a která se šířila jako obrodné hnutí po celé tehdejší Evropě. Anežka v něm najde něco, co jí nemohl nabídnout žádný z jejich nápadníků. Lásku ukřižovaného a vzkříšeného Krista, který je nám blízko v eucharistii. Blahoslavenství těch, kdo rozlomili okovy sobectví, moci a slávy a žijí v plné vnitřní svobodě. Anežka vstoupí do styku se svatou Klárou, pozve do Čech skupinu jejích sester z Itálie, a spolu s několika jinými dcerami předních českých rodů založí na Starém městě pražském na vltavském nábřeží řeholní rodinu, na místě, kde se od té doby bude říkat Na Františku. Tam tato královská dcera, mladistvá, ale přece jen už v plné dospělosti - bylo jí něco přes pětadvacet let - zasvětil svůj život Kristu, aby mu sloužila v panenské čistotě, naprosté chudobě a dobrovolné poslušnosti.

V klášteře najde Anežka kýženou radost a pokoj srdce. Pokoj, který svět nemůže ani dát, ani vzít. Vnitřní pokoj, který

však neznamená nečinnost ani klid vnější. Anežce bylo souzeno bojovat, a to na různých frontách.

Především to byl boj o ryzost zvoleného ideálu. Anežka pochopila a prožila, že je vlastně snadné, protože vrcholně blaživé, dát se Bohu na sto procent, úplně a zcela, zatímco každé smlouvání a každý kompromis vede k vnitřním krizím, které kalí čistou radost. Proto se pustila s houževnatostí hodnou rodu válečníků, z něhož pocházela, do boje za ryzost františkánského ideálu, zvláště za zachovávání naprosté chudoby a pokory. Vzdala se nejen všeho majetku, nýbrž i všech hodnot, a v klášteře, který založila, se dala nazývat jen "starší sestrou".

Její dynamismus se však nemohl omezit jen na řád klarisek. Což je možné milovat Krista a zavírat oči před potřebami a bídou jeho bratří? Proto ještě před vstupem do kláštera založila pro chudé a trpící zvláštní špitální bratrstvo, z něhož se později vyvinul český řeholní řád křižovníků s červenou hvězdou.

Snad si dnes ani neuvědomujeme modernost těchto počinů. Františkánské hnutí byl nový kvas, který přitahoval mladé lidi, znechucené maloměšťačtím tehdejší společnosti. Nebyla to obdoba postoje mladých vůči dnešnímu konsumismu? Co se pak týká péče o nemocné, i to byl velký krok kupředu, protože veřejná nemocniční péče v té době ještě vůbec neexistovala. Anežka však chtěla dát těm ubožákům ještě něco víc než jen lékařské ošetření. Něco, po čem touží člověk stále, i dnes,

kdy je lékařská péče daleko pokročilejší. Chtěla jim dát obětavou lásku, která vidí v nemocném trpící úd Kristův. Chtěla je vysvobodit z jejich úzkosti a osamělosti. A to může jen někdo, kdo žije v hlubokém spojení s Bohem.

Dceři přemyslovského krále však nemohl být lhostejným ani osud její země. Její bratr Václav I. ji měl velmi rád a často prý u ní hledával radu a posilu, prozářenou živou vírou. Anežce se podařilo smířit s ním i jeho odbojného syna Přemysla Otakara, markraběte moravského, který se měl později stát králem železným a zlatým. Jak asi prožívala ve svých modlitbách a rozjímáních rozmach českého království, který se pod vládou tohoto jejího synovce uskutečňoval, s jakou úzkostí se však strachovala o jeho budoucnost. Její nejstarší životopis zaznamenává, jak prožívala smutný den sv. Rufa roku 1278, kdy na Moravském poli padala s Přemyslem Otakarem II. i sláva české koruny. Měla prý zvláštní vidění, v němž uzřela svého synovce raněného, podpíraného dvěma muži. Považovala to za dábelské mámení, ale poslové, kteří přišli další den do Prahy, potvrdili, že šlo o hroznou skutečnost.

Tím začlo pro Anežku nejsmutnější období jejího života. Ze svého rodu zůstala vlastně sama, přežila totiž všechny své příbuzné až na malého prasynovce Václava, který byl držen jako vězeň na hradu Bezdězu. V českých zemích zatím řádilo vojsko Otty Braniborského, lid zmíral hladem, a po něm se do českého království vplížil mor. Brány kláš-

tera Na Františku byly obleženy umírajícími, kteří hledali záchranu u staříčké Anežky. Dnes všichni znají tvář Matky Terezie z Kalkuty a mnozí ji považují za žijící světici. Snad není nemístné přirovnat naši Anežku k této vyjímečné ženě. I ona viděla bídu lidí, kteří umírali hladem a morem. I ona se k nim skláněla jako nástroj Kristovy lásky a něhy. Zůstala-li v povědomí našeho národa jako dobroditelka, plná soucitu a dobroty, datuje se to zřejmě z této doby národní tragédie.

+ + +

Anežka umírá, když bylo české zemi opravdu nejhůře, 2. března 1282. V přemyslovském království se roztahovali cizáci, následník trůnu byl v jejich rukou, nebylo odkud čekat záchranu. Tu zoufalý národ upjal svou naději na Anežku. Ona, která se dovedla už zde na zemi tak modlit, že sestry vídaly její tvář prozářenou zvláštním jasmem, ona, kterou si národ představoval u Božího trůnu ve společenství s jejími předky Ludmilou a Václavem, ona nemůže nevyprosít pomoc z nebe. Jsou to jen zbožné legendy, ta různá vyprávění o zázracích, které se prý daly na její přímluvu? Třeba o záchraně mladého Václava, syna její příbuzné Elišky Přemyslovny, kterému Anežka vyprosila uzdravení, když na smrt onemocněl na hradu Lokti, kde ho držel jeho otec Jan Lucemburský? Je prokázáno, že v oné době přicházejí do Říma poselství s prosbou o její svatořečení, a že právě Eliška je mezi těmi, kdo se o ně zasazují. A

nebyl to právě ten uzdravený Václav, pozdější Karel IV., kdo přivedl české království na vrchol slávy, takže ho národ vděčně uctívá jako Otce vlasti? Škoda, že papežský rozkol v jeho době a pozdější husitské války znemožnily, aby byl ten "ctihodný, svatý a bohumlý poklad, který již dlouho září na nebi, postaven na svícen veřejného a obecného uznání a ta panna připsána do seznamu svatých", jak se čte v žádosti, za níž se stavěla právě Přemyslovna Eliška. Po skončení husitských válek nebylo už možné najít Anežčin hrob, a tím se její svatořečení znovu oddálilo. Pro Anežčiny ctitele, a těch nechybělo v žádném století, to byla těžká rána. Utěšovali se však předpovědí litoměřického probošta Jana Papouška z roku 1455, která pak zaznívá znovu a znovu ve všech dalších generacích, že "pokojné a šťastné časy v zemi české nastanou, až obyvatelé tělo blahoslavené Anežky najdou".

+ + +

Slovanský papež Jan Pavel II. je nyní ochoten tuto odedávnou touhu Čechů vyslyšet a její kanonizační proces dovést k zdárnému zakončení. Podaří-li se to, bude to jistě významný mezník v historii naší církve a vůbec našeho národa. Zdá se, že tu zasahuje Boží prozřetelnost, ba že sama Anežka vystupuje z hloubi časů. Kolik staletí byl její klášter v Praze Na Františku zanedbán, skoro zapomenut. Zatímco zrovna v naší době se mu dostalo takové úpravy, že by si lepší bylo lze jen těžko představit. "Z

ohlubně časů do dneška - zdvižená lampa Anežka," píše básník Václav Renč. Ale i její ideály jsou právě dnes nadmíru časové. Nad hřbitovem ateistických ideologií zaří opět křesťanská víra jako maják ukazující lidstvu cestu k životu.

"Anežka z rodu Přemyslova,
sestřička chudých, sestra králů.
Jde, křížem buší beze slova
o mrtvou skálu:
Vy, sami v sebe zazdění,
povstaňte v tomto znamení!"

Tyto Renčovy verše jakoby popisovaly, co se děje v srdcích velkého počtu mladých lidí v našem národě. "Vy, sami v sebe zazdění, povstaňte v tomto znamení!" Ti v sebe zazdění skutečně povstávají. Jako Anežce, i jim se protiví hmotařský konsumismus, který nedovede uspokojit touhu lidského srdce po štěstí. Znovu objevují, že člověk nežije jen chlebem. Že štěstí je víc než peníze, radost víc než pohodlí. Přízrak aidsu, novodobého moru, jim potvrzuje, že pohlavní kázeň a manželská věrnost jsou hodnoty, po nichž nelze beztrestně šlapat. Anežka svítí i nám jako vzor radosti a vnitřní svobody, jako hlasatelka hodnot, které jediné jsou schopné zachránit člověka i celé národy. Co prospěje získat celý svět, zůstane-li srdce prázdné? I zkušenost naší generace potvrzuje, že člověk, stvořený k podobě Boha, který je Lásky, může být šťastný jen tehdy, dovede-li se dávat, dovede-li se obětovat, dovede-li milovat.

Anežka se uměla dávat, uměla

se obětovat, dovedla dát všechno. My jsme přesvědčeni, že tato její láska a dobrota je nyní ještě umocněna účastí na plnosti Božího života. A proto se odvažujeme ji prosit, aby pokračovala v tom, co započala. Aby i dnes vyprošovala naší zemi šťastné časy. Našim rodinám věrnost a svornost. Našim dětem milující a obětavé rodiče. Našim mladým naději a radost. A všem pravou svobodu. Svobodu srdce i svobodu svědomí. Aby bylo opět možné i v naší vlasti sloužit Bohu tak, jak to činila blahoslavená Anežka. V řádovém společenství těch, kdo se modlí. V řeholních rodinách těch, kdo chtějí svou lásku k Bohu dokazovat nezištnou službou bližnímu. Abychom byli všichni otevření Kristovu evangeliu se srdcem čistým a bezelstným jako naše Anežka.

+ + +

Sem do Říma docházejí stále znovu dotazy, zda už známe datum svatořečení, aby bylo možné zorganizovat krajské poutě. Datum ještě nezná nikdo, protože proces není ukončen, Svatý Otec ještě nevyřkl poslední slovo. Doufáme-li však, že vše dopadne dobře, musíme se na to i připravit. Takové svatořečení totiž také něco stojí. Musí se připravit a vytisknout kanonizační spisy. Obřad sám si pak vyžádá velké náklady. Představme si jen účet za elektrický proud během takové slavnosti ve svatopetrské basilice. Kolik lidí je přitom zaměstnáno. Co stojí úprava chrámu, knížečky a obrázky, které se rozdávají přítomným, velký obraz, který vlaje na lodži basiliky. Kdyby byla naše církev svobodná,

bylo by normální, aby tyto výdaje hradila ona, a naši věřící by na to jistě velmi rádi potřebný obnos sebrali. Místo toho musíme zatím spoléhat na pomoc druhých, na "společensví svatých", které vyznáváme v krédu. Ovšem mohli bychom se vůbec toho svatořečení zúčastnit, kdybychom všechny tyto výdaje nechali výhradně na bedrech druhých a sami nepřispěli ani tím, co je nám možné? Vyzývám proto tímto všechny naše krajské kněze, aby uspořádali sbírky na tento účel. A vás všechny, k nimž se tato výzva dostane, naléhavě prosím, abyste na tento účel přispěli ve jménu svém i ve jménu těch doma, kteří by rádi dávali, ale nemohou. Opakuji, nejde o to, abychom uhradili všechno, ale abychom to nenechali pouze na druhých, abychom dokázali, že jde o patronku naši, že si jí vážíme, že ji ctíme, že z jejího svatořečení máme radost. Kdo by neměl možnost odevzdat svůj příspěvek krajskému duchovnímu správci, může jej poslat přímo na mou adresu, stačí napsat "Biskup Škarvada, Città del Vaticano", na vatikánské poště mě už znají. Jelikož naše Anežka dělá i dnes zázraky - už si přece pěkně upravila svůj klášter - vyskytla se obava, co by se s našimi dary stalo, kdyby ji Svatý Otec svatořečil v Praze. V tom případě bychom mu přispěli na letadlo, jistě velmi rádi.]

Blahoslavená Anežka, která si vyvolila dobrovolnou chudobu, by mi však těžko odpustila, kdybych tento list končil zmínkou o penězích. Chci vás tedy závěrem poprosit: Spojme se všichni s modlitbami na-

šich krajanů ve vlasti. Snažme se při této příležitosti zosobnit a prohloubit svou modlitbu. Aby byla chválou a díkem za dar víry, kterou náš národ žil a přežil, chválou a díkem za naše světce i za vyznavaše našich dnů, aby byla i prosbou, aby na přímluvu Anežky a všech našich patronů Bůh nedal zahynouti nám ni budoucím!

K tomu vám ze srdce žehnám.

V Římě 2. března 1987.

+ Jaroslav Štárvoda

tit. biskup litomyšlský